

Komunistično gibanje v drugih državah

Japonska

Poročajo sdr. Sen Katayama, sdr. Takauza in sdr. Kato.

Sen Katayama: Politični položaj na Japonskem. Po stavna država Japonske danes je Japonska, ki kakor veste, konstitucionalna monarhija. Oseba mikada (vladarja) je sveta. Politiko usoda Japonske se nahaja v rokah tzv. genra. Po ustavi, ki je bila sprejeta pred 30 leti in ki je do danes veljavna, obstoji v državi parlament, ki sestoji iz gornje zbornice, »zbornice lordov« in iz dolnje zbornice, ki bi imela obsegati zastopnike ljudstva. Člani gornje zbornice so visoki dostojanstveniki in pretežno mikadovi ljubljenci. Kar se tiče dolnje zbornice bi morala pravzaprav zastopati ljudstvo, a obstoječi volilni zakon daje le malemu delu prebivalstva volilno pravico. Tako ima izmed 60 milijonov vseh prebivalstva le 2 milijona volilno pravico in šele pred kratkim je naraslo to število na 3 milijone. Vse prednosti volilnega sistema so na ravno na strani posejideljiv razredov.

Ves sistem volilnega aparata je čisto birokratičen in ima svoje desetletne tradicije. Pod posebnim varstvom vlade se nahajajo n. pr. univerze (katerih je 5), kjer se vzgajajo bodoči uradniki. Goljenici toh univerz dobijo pozneje visoka uradna in vladna mesta. Iz tega je razvidno, da je na vladi meščanska stranka Se-Yu-Kan.

Razmerje ljudstva do vlade se da izraziti z enostavno formulo: nemejno tlačenje ljudstva. Vlada se lahko v tem smislu opira na zelo pompozantno silo v obliki policije, žandarmerije, tajne agencije in spijonaze.

V svoji zunanji politiki je Japonska zvesta učencem nemških imperialistov. Nizavstoj poslala japonska vlada svojih oficirjev v Nemčijo, učiti se vojnega rokodelstva. Število stalnih regularnih čet, razen ogromne vojne flote, dosega 400.000 mož 48% celotnega proračuna se uporablja sedaj za krijte vojnih stroškov in ta rubrika stroškov ima tendenco nadaljnjega rasteja. Samoočebni in mevano težijo ti prekomerni in skozisložen neupodobni stroški za »vojne potrebe« kot težko jarem na japonskih delavcih in kmetih. Vlada uporablja v širokem obsegu davčno izkamenjevanje potom sistema državnih monopolov, ki je na Japonskem zelo razširjen. Glasom ustave sme upeljati davke le parlament, toda potem monopolizacije soli, tobaka, prometnih sredstev, telefona, telegrafa itd. se vladi posreči, da obdobi prebivalstvo v resnici preko parlamenta.

Gospodarski položaj. Kakor znano je bila Japonska do revolucije l. 1868. popoln agrarna država. Industrija, četudi je obstajala, je bila komaj v povojih. Medtem ko sta bili Evropa in Amerika že pokriti z mrežo železnic ni bilo na Japonskem še ene železnice, ne ene velike tovarne, ne enega parnega stroja. Japonska se je ostro razlikovala od vseh evropskih dežel po svoji zaostalosti. Revolucija 1868 (meščanska) je pa prinesla velike izpremembe v življenje dežele. Stalo je predrugačenje rižnega monopola in odprava cele vrste davkov. Tudi cerkveno imetje je bilo odpravljeno in pravice duhovščine so bile prikrajšane. Na polju agrarnih razmer je sledila cela vrsta izprememb. Do l. 1868. ni bilo na Japonskem malih posestnikov, uveden je bil sistem zakupov (podobno fevdalizmu). V resnici so pa obdelovalci kmetije zemljo kot svojo lastnino. Zemlja je bila, kot pridohtev revolucije, formalno izročena kmetom in temu odgovarjajoče je bil reorganiziran tudi davčni sistem. — Davki tedaj niso bili previsoki in so znašali 3% zemljiške vrednosti. Kapitalizacija dežele in tej odgovarjajoče poslabšanje kmetijskega položaja se začela šele po japonsko-kitajski vojni. Japonska je stopila na pot hitrega razvoja svoje industrije in tehnike. Japonska šteje danes skoraj nad 6000 milj železniških tirnic in tonska vselina japonskih parnih strojev, ki so bili po večini tudi še na Japonskem zgrajeni je prekomerna in milijon ton. Podam taka dejstva, ki nam kažejo hitri razvoj japonske industrije in gigantne uspehe japonske buržezije. Za svetovne vojne 1914 je bilo na Japonskem 491 poljedelskih združenj s kapitalom 27 milj. jenov, 1919 je že bilo 765 takih združenj s skupno vsoto tam naloženega kapitala 44 milj. jenov.

Posebno močno je naraslo proizvajanje industrijskih fabrikov. Japonski kapitalisti, katerih število neprenehoma raste so začeli pridobivati ogromne profite.

V teku zadnjih 55 let je postala Japonska ena najmočnejših kapitalističnih držav. In razvoju kapitalizma odgovarjajoče so rasti in naraslo tudi kadri industrijskega proletariata in najubožnejšega delovnega prebivalstva.

Število najubožnejših kmetov, ki obdelujejo manj kot dve njivi zemlje znaša

na Japonskem približno 3.796.000 družin. Skupno se bavi na Japonskem s poljedelstvom približno 5 milijonov kmetijskih družin, število posestnikov, ki svoje zemlje ne obdelujejo samostojno, znaša pribl. 900.000. Sedaj je število delavcev naraslo za nič manj kot 25% in je doseglo pribl. 13 in tri četrti mil.

O gospodarskem položaju kmetov lahko sklepamo iz sedaj obstoječega sistema indirektnih davkov. Ti težko obremenjujejo deželno prebivalstvo, ki plačuje poleg tega le s težavo in bledo rastoči zemljiški davek. Ako je dobila vlada l. 1894 potom zemljiškega davka 50 milj. jenov, je danes pod to rubriko zaznamovanih že 178 milj. jenov.

Položaj tovarniškega delavstva na Japonskem je brezprimerno težak. Delavci

Domače vesti

Gosp. posl. Ščeku v odgovor

V »Goriški straži« z dne 4. oktobra t. l. me dr. posl. Šček obdoljuje, da na sestankih vojnih oškodovancev in posebno v Trnovem neposredno kritiziram njegovo in pa dr. Podgornikovo delo v prid vojnih oškodovancev. Ne vem, dragi Šček, kdo te je informiral o mojih predavanjih, udm pa, da je tvoj informator zelo poverljiv ali pa, da ni poslušal mojega predavanja do konca — sicer bi ti ne prišel do svojega opozorila na moj naslov. Hlčem ti torej jaz bolj natančno razložiti — dasiravno ni to moja dolžnost — pridet ali boljše en majhen del, mojega predavanja.

Rokel sem, da so slovenski narodni poslanci prosili iz Gorice v Trst iz Trsta v Benetke iz teh v Rim t. l. d. Vojni oškodovanci so pa plačevali stroške teh prajskih deputatov. In ti stroški so bili precej veliki. Velikokrat so ta odposlanci šla tja, kjer so v naprej vedele da ne določ kompetentnih oseb, ki bi jim dale obljube. Obljube pravim ker vse te deputacije nam niso pridobile drugega kot obljube. Nadalje sem trdil, da vaše znanstveno za vojno škodo, ima samo namen pomagati vam v vaših političnih aspiracijah. In ko ste uvideli, da na ta način ni mogoče napredovati in da ljudstvo, ki vam je zaupalo, zahteva rezultate gibanja in boja, ste se odločili, da skličete shod vojnih oškodovancev v Gorico. Ta shod se je vršil dne 2. aprila t. l. in ti prijatelj da se pokaže revolucionarja si izrekel prisego in za teboj jo je ponavljal množica vojnih oškodovancev. Ta prisega pa ni bila tvoja izjavnja ampak so ti jo usili tvoj tovariš, ki so iz te tvoje poteze hoteli imeti lastno korist. Rad bi vprašal (in sedaj si mi dal priklonost) dr. posl. Šček, ali je on sam za trenutek verjel, da prisega njegova in množice se bode kdaj uveljavila? Če si krščanski duhovnik (privatno, ker te sram pokazati javnosti svoj stan), bi moral vedeti, da vsaka prisega je »greh«, ako ni izvršena. Ali misliš posl. Šček, da je v družbi masovni in tem enaki elementi mogoče doseči vsaj toliko, kolikor bi dosegel potom resne propagande. On, ki je danes zapuščen tudi po svojih lastnih tovarših, advokatih, ki hočejo, da bi bil kaplan voditelj njih stranke, napenja vse moči, da bi rešil potapljačico se barko slovenskih rodoljubov. Jaz sem na shodu 2. aprila — kolikor mi je bilo mogoče to jasno povedal.

Tako sem govoril na tseh predavanjih in ne drugače. Če je tvoj informator posten ti bode to potrdil. Predno pa predem na smernice, ki sem jih priporočal poslušalcem za boj proti vladi in izkoriščevalcem naj mi bo dovoljeno sledeče:

V tvojem poročilu »Kaj dela stalni odbor« si nevedel, da bode v kratkem ministerstvo dovolilo, da se smejo ustanavljati združenja onih posestnikov polja, ki so bila vsled vojnih dogodkov uničena, ali pa delno oškodovana. Za mene je jasno torej, da ti in tbi enaki, kakate pred no ustanovite katerokoli organizacijo viadno dovoljenje. In zraven tega vas ni ne opoziti, da se ljudstvo predstavljate kot opozicionalci in žrtve narodnega boja.

Ti se bodeš zopet hvalil, da je tvoje delo in magari tvojega pomagata dr. Podgornika, ako vlada ustanovi Zdruge vojnih oškodovancev. Jaz sem pa prepričan, da te zdruge bodo vladna ustanova, ustanovljene po ukazu vlade, kakor so vse zdruge vojnih oškodovancev, ki služijo in bodo služile vladi pri njenih stremeljenih — izplačati manj vojne škode kot je mogoče, in ti dragi Šček boš zopet orodje vlade in onih iskorisčevalcev, ki vodijo politično listo.

Za te malenkostne pridobitve — ki niš pridobitve — je Stalni odbor opustil boj za povrnitev vojne škode na ne premeňlnah, torej vračunje, ki zanima predvsem nižje sloje, sloje, ki so tekom vojne zgubili vse in se še danes nahajajo

živijo v najslabših, nehigieničnih razmerah. Vlada najbrezobzirnejše izjemanje ki zadene v isti meri ženske in celo pol-dorastle otroke. Delavke morajo posvetiti 12 ur v teden tudi še več utrudljivemu delu in dobivajo zelo majhno mezo. Živeti morajo v težkih tovarniških razmerah. Število umrljivosti in težkih obolenosti med ženskami je zelo visoko. Je zelo mnogo slučajev obolenosti na tuberkulozi. Japonski proletariati, ki je potom zakonodaja le zelo malo zavarovan, se nahaja popolnoma pod silo podjetnikov in tovarničarjev.

Za karakteristiko te zakonodaje, ki je bila upeljana pred tremi leti in ki ima za cilj, da »uredi« razmerje med kapitalom in delom omenim, da predpostavlja zakonodaja dvanajsturni normalni delavnik in da je v nekaterih slučajih dovoljeno podaljšanje delovnega časa do 14 ur. Mi vidimo, da se vzdržuje kapitalistična sužnost na Japonskem potem ne posrednega podpiranja vlade.

(Konec prihodnjici.)

Jo v zdravilnih barakah brez postelje in odeje. Vojna škoda posestnikov palač, v tuestu, pa je že poravnana.

Nisem ti očitil, da nisi delal za dobrobit vojnih oškodovancev, ampak sem trdil da nisi ne ti in ne tvoj Stalni odbor dosegli ničesar več kakor je bila vlada odločena žrtvovati za vojne oškodovance.

Ce pa ti hvališ sam sebe in ker ne moreš drugače, tudi dr. Podgornika, hočeš si le pridobiti lorvorjev venec, ki ti ga je dr. Wilfan obljubil. Ni pa to ena krščen. Čednosti, ki je »ponižnost in krotkost srca«. Torej prijatelj vidiš, da sem govoril precej jasno.

Povedal sem jasno katero pot bi vojni oškodovanci morali sprejeti, ako hočejo, da pridejo do svojih pravic. Povedal sem tudi, kako se mora kmeto delavsko ljudstvo zadržati, da se mu ne bo potrebno bojevati nikdar več za vojno oškodnino. Nisem pozabil povedati tudi, da se mora ljudstvo ostreši vseh onih domačih elementov, ki se hočejo okoristiti in ki so se že okoristili na račun vojnih oškodovancev.

Ce bi ti vse to dobro premislil bi prišel do prepričanja, da si orodje v rokah, nekaterih tvojih tovaršev in pa stavlinskih podjetnikov!

Kar se pa tiče drugega tvojega opozorila sem že omenil, da niste malo, ampak nič dosegli za vojne oškodovance.

Glede boja tržskega proletariata za prosto luko se ne spuščam tukaj v delo. Povem pa, da je se tržski proletariati bojeval za vse nekaj drugega, kakor za svobodno luko v rokah kapitalistov, kar bi pomenilo svobodno izkoriščanje proletariata, kakor se to godi danes. Ce pa to želiš, sem pripravljn, v enem ali pa v več člankih (ako bode »Delo« sprejelo) obravnati to vprašanje.

Vidiš torej, da sem popolnoma lojaln v kritiki in da je potrebno bolj natančno razkritikati vse one elemente, ki jim ti vedoma ali nevedoma pomagaj, pri gofufanju že liak ogofufanega in izmednega ljudstva.

KOSIC.

Ravnatelj »Lavoratora« ohojen na 15 mesecev zapora

Junija meseca t. l. je objavil naš list »Lavorator«, članke, v katerih je bil ohojen general Castagnola tukajšnje garnizije raznih nepravilnosti na račun državnih belogov in grdega postopanja proti podrejenemu vojaštvu. Predvsem je »Lavorator« očitil generalu, da radi njegova žena vojaški avtomobil za zasebne namene, da jemlje njegova družina v vojaškem skladišču več stvari, kakor ji gre in da zapoveduje general svojemu vojaštvu dela, ki niso predpisana.

General Castagnola je vložil proti »Lavoratoru« tožbo radi obrekovanja in žaljenja časti. Poklical si je iz Ljuba priznatega advokata Scimonellija in pripravi javno (meščansko) mnenje za svoj boj proti »Lavoratoru« odnosno proti listovemu ravnatelju, Egidio Gennariju, tudi listovemu odgovornemu uredniku »Dela«. Gennarija je zastopal s. poslanec adv. Roberto. Pred meseci se je vršila pred tožbenim sodiščem prva razprava. Na predlog zastopnika »Lavoratora« je bila razprava odložena na konec meseca oktobra, da se da obtožbeni možnost zbrati za razpravo potrebni material. Predpretekli teden se je razprava zopet pričela. Medtem je postal posl. Tantar sodišču izjavo, v kateri prevzema očetovstvo člankov proti gen. Castagnoli in vsled tega polno odgovornost zanje. Sodisce pa ni hotelo tega priznati in je nadaljevalo razpravo proti ravnatelju lista s. Gennariju, ker je hotelo začeti prav njeg.

Pri razpravi so priče skoraj potrdile utemeljenost vseh obtožb in so prišle na dan še druge stvari, ki zelo obremenjujejo gen. Castagnola. Gen. Sanna, poveljni tržskega armadnega zbora, je priznal, da je gospa Castagnola rabila vojaške avtomobile za veliki stroški za erar, ker so avtomobili stali dnevni 1.400 Seveda je gen. Sanna upravičil to stroške ker so se napravili za dobrodelne namene.

Več podobnih sinovemu. Edvard se ni smejal tako nikoli.

»Glejte, je pomislil nenadoma, ena smehu se pozna gledalcih. Kakor da bi se zmirno stala na odru in se smejala starcem v parketu«.

In tudi ta misel je bila nova in ga je ločila v srečo.

»Zdi se mi, Edvard, da si po razumu starejši, nego po letih. Zato ti ne bo težko, razumeti resno stvar, ki te zanima prav tako kakor mene. Zdi mi se, da ti je moram razložiti tako naravnost in brezobzirno, ampak ti več sam, da govornik rajša o veselih stvareh in zato je naj boljše, da govorim brez ovinkov. Ti si bil vzgojen razkošno in misliš, da si bogat. Ni resnice«.

Edvard je pogledal z velikimi očmi, razti se je nasmehljaj.

»Ne, ni resnice. Najhujša ni veliko več nego prazno zdovje; morda je kaj vredno, ampak življenje je se dolgo, moje in tvoje, in v praznem zdovju ne stanujem rada. Tudi ne zmiram v istem zdovju...«

Edvardu so gorila lica.

»Zakaj, zakaj to življenje? Zakaj nišva zivela tiho? Saj ni bilo potreba razkošja, zame ga ni bilo potreba«.

»Zame ga je bilo potreba. In za tvoje bne. Kolikor večje je tvoje razkošje, toliko večja je tvoja vrednost. Z vsako gostjo, z vsakim balom, z vsakim letovanjem v Nici in v Ostendu sem skrbel za tvojo prihodnost. Denar, ki sem ga razspal, jaz sem naložila na bogate odstopke zate. Baron je lep naslov, ampak če je baron natakur in živi po natakur-

no. Tudi je bila potrjena obroba radi prevelike rabe drvi in je sam gen. Sanna moral to rabo omejiti.

Polkovnik Corso je priznal, da je moral sam protestirati radi zaposlenosti vojvstva za nevojaska dela gospolja generala. Vojaki so morali stati dvakrat delj časa na strzci, samo da je mogel general Castagnola uporabiti ostale vojake pri gradbi nekega športnega prostora.

Proti gen. Castagnoli so se vršili že prej dve preiskavi. Gen. Sanna pravi, da je tozadevne dokumente poslal vojnemu ministarstvu, katero slednje pa trdi, da ni dobilo nobenih dokumentov.

Kljub vsem tem priznanjem je sedišče izreklo nad ravnateljem »Lavoratoru« sodbu, ki pomeni pravo masovno vojno militarizma. S. Gennari je obsojen na 15 mesecev zapora, na kazni L. 1000 in na plačilo sodniških stroškov. Z tekom razprave je prišlo jasno na dan, da se hoče vršiti našega ravnatelja ob tla.

Seveda ni izrečena še zadnja resoda o tem. S. Gennari je napravil razkur in proletarsko časopisje bo imelo še priklia, da pokaže javnosti slebte države v pravi lači.

Brezposelnost so se začeli zopet gibanj

Sveta polhrugega milijona lir, ki jo je dala vlada zadnjič na razpolago uradi za brezposelne, je poča in brezposelnih proletariati stoji zopet tu brez najmanjših sredstev za vsakdanje potrebe. To je šam uradi za brezposelne predvideval in javno povedal takrat ko mu je bila nakazana svota in tudi mi smo poudarjali, da so vladni prispevki kakor kapljica v široko morje. Gibanje brezposelnih je torej zopet tu. Njegova ost je naperjena proti vladi, proti kapitalizmu. Gibanje sre za tem, da se prišli vlado izplačevati brezposelnost podpora za ves čas brezposelnosti odnosno, da se zaposli veliko stvilo proletariata, ki hoče delati in si z delom služiti kos vsakdanjega kruha.

Vlada je »eubogaa«, zato ne more trajno izplačevati podpore brezposelnim. Tako prvi meščanski javno mnenje. Vlada ima denarja dovolj, da trajno vzdržuje vojaštvo, policijo, ministre, svoje vojvode, nima pa denarja za one, ki so stalihi na prodaj svoje življenje, da ustvarijo bogastvo za gospode.

Ko nastane vojna, bode imeli kapitalisti zopet prilžnost, da se otresejo toliko »nepotrebnih« ust. Do takrat pa morajo skrbeti za to, da je njihov denar dobro zastražen in da se kapitalistični sluge dobro plačani.

Delavski razred bo znal organizirati gibanje brezposelnih in ga usmeriti v pravi tok. Delavci, ki so »slušačnega« zaposleni, so si sveti svoje dolžnosti, da stoji v gibanju brezposelnih rama ob rami s temi poslednjimi ter da ne dopustijo, da bi meščanstvo izrabilo položaj brezposelnih proti njim in proti organizaciji.

Predvčerajšnjem jutru bi se morali sestati vsi brezposelni Trsta, možki in ženske na trgu Goldeni. Ta sestanek naj bi se završil brez govorov in ni imel drugega namena, kakor da se z mirnim zbiranjem neustevilne brezposelnosti množice, lačne in razžirane, pokaže vsem onim ki sedijo na višjih mestih in uživajo edelavskega razreda nagromadeno bogastvo in da je treba skrbeti tudi za življenje tisočev in tisočev družin brez dela in vsakdanjega kruha.

Oblasti, ki stoji vedno v službi meščanstva, pa so to zbiranje prepredle z vseni sredstvi. Se pred 10 uro so bili s karabinjerji, kar strožniki, onimi nos in na konjih, s policijskimi detektivji in komisarji, zaprti vsi dohodi na lesni trg. Ko so prihajale prve grude brezposelnih je bilo dano s trombeno znamenje in cel vojaški aparat se je zagnal na množico brezposelnih. Neki mladi delavec je bil aretiran in med teperjem ves okrvavljen, gnan v zaporo. Neki drugi mladenič se je sam predstavil brikem z besedami: »Odpeljite me v zaporo, sem lačen!« Bil je opsovan. Ko je na to protestiral je bil aretiran.

Spopadi na lesnem trgu in v dohodnih ulicah med brezposelnimi in policijo so trajali do polnoce. Ko so bile množice brezposelnih odbite s trga, so se hoteli podati po korzu Garibaldi naprej. To jim je zabranil drugi oddelke orožnikov. Zopet je bilo več aretiranih.

Vse aretirance so odvedli v neke »mradi jive« prostore, kjer so jih držali do večera. Potem pa so jih izpustili. Tako se je končal prvi dan demonstracij brezposelnih, ki se bodo še nadaljevale.

Deželna komunistična zveza

VSA PISMA, SPOROČILA IN DRUGE POSILJATVE, KI SE TIČEJO DEZELNE KOMUNISTIČNE ZVEZE NAJ SE NASLOVIO NA: UREDNIŠTVO »IL LAVORATORE«, TRST, VIA MAIOLICA 10-12.

POZIVAMO VSE KOMUNISTIČNE SEKCIJE, DA NAM POSLIJEJO NEMUDOMA SVOJE TOČNE NASLOVE, NA KATERE ŽELIJO IMETI DOPISE OD DEZELNE ZVEZE.

Opozarjamo vse organizacije, ki so na ta teden nabrale prispevke za rusko deca, da nam do 16. l. m. pošljejo nabrane zneske skupaj s poročilom o poteku tedna.

TAJNISTVO.

Fašisti zasedajo okrajne bolniške blagajne

Ko so v pondeljek zjutraj krog 7 ure in pol prišli prvi uradniki Okrajne bolniške blagajne pred prostore le-te, da se podajo na delo, so našli poslopje zasedeno po fašistih. Na vprašanje, odkod ta nenadni obisk v bolniški blagajni, so fašisti odgovorili, da imajo od svojega poveljstva nalog zasedsti in držati zasedene vse prostore uradov te blagajne, ker da so prišla na dan razna zlorabljanja in nerednosti pri blagajniški upravi in hočejo oni imeti vladno kontrolo nad to ustanovo. Uradniki so se na to umaknili. Medtem, so se pred poslopjem začeli zbirati radovedni ljudje in ogledali so se zasedbene čete, ki so razobesile tricolor in trobojnice svojega oddelka. Krog 9 ure je prišel vođa urada sanitetnega oddelka s svojim podrejenim osebom in se dogovoril s fašisti, da lahko vrši svoje uradne posle, ker je čakalo zunaj že več bolnikov. Pozneje je prišel na lice med nekoli policijski komisar in se informiral o zadevi. Ko je dobil informacije od fašistov se je tudi on umaknil in tukle so fašisti ostali na svojih mestih. Sele pozneje, ko so posredovali pri fašistih podravatelji blagajne in delavski delegati, člani upravnega sveta in jih zagotovili da imajo oblasti lahko vedno vpogled v blagajniške račune, so se fašisti umaknili in so uradi zopet pričeli posloovati.

Zasedba bolniške blagajne po fašistih je zbudila po vsem mestu pozornost. Fašistovski glasilo, ki je iz »opoldan« prineslo celo stran polno alarmantnih vesti. Vodstvu in upravnemu svetu je očitajo, da je uvedlo v to ustanovo, ki je predvsem last delavcev, razne nečedne žlahte, da se troši za luksuz ravnatelja in njegove družine denar ustanove, da ima ravnatelj preveliko plačo ter da je nastavljenih preveč uradnikov. Nazadnje, da pokaže ustanova velik deficit, da je potrebno imenovati vladnega komisarja, da reši ustanovo pred popolnim padcem in vlado zopet pred nepotrebnimi stroški za krijte deficita.

Zvečer je Delavska zbornica sklicala sestanek prizadetih proletarskih organov. Sestanek je sprejel sklep, da se potem dveh komunističnih delegatov, članov upravnega sveta opozori se ostale člane, da ostanejo na svojem mestu in da se ne umaknejo pred pritiskom meščanstva, ki hoče dobiti to ustanovo v svoje roke pod izključno svojo kontrolo, da jo uporabi za bojno postojanko proti proletariatu. Po svojih zastopnikih (onih delodajalcev) v upravnem svetu ima meščanstvo kakor ima vlada po svojem posebnem zastopniku dovolj kontrole.

Zvečer se je sestal upravni svet blagajne na posvetovanje. Časopisje je dal na razpolago dolgo poročilo, v katerem ponjha vse trditve fašistov kot neutemeljene.

Tudi tu mora proletariati stati na svojem mestu, da ne bo zopet zlahka opharjen po hlapcih meščanstva.

Zasedba blagajn na Gorikem

Fašisti nadaljujejo svoje delo zaprince v Trstu.

Iz Goriškega prihaja vest, da so se v terek zjutraj zbrali na hitro vsi fašistovski oddelki Goriške in Furlanije in so večerj zjutraj ob 7 uri po skrbni pripravi in na povelje deželne fašistovske zveze zasedli posamezne okrajne bolniške blagajne na Gorikem in v Furlaniji t. j.: v Gorici, Gradiski, Trzinu, Tolminu, Cervignanu in Krminu. V Gorici so zasedli tudi urad socialnega skrbstva.

Zasedbe v posameznih krajih so se završile brez namanjših incidentov. Namen fašistov je isti kakor v Trstu.

Nova knjiga

L. N. Tolstoj: Spoved. (Uvod v knjigo »Moja vera«.) Prevred Josip Vidmar. Založila: Umetniška založba »Treh Laborov«. V Ljubljani 1922.

To je l. zvezek zbirke »Izbrana filofska dela« Tolstega, katero misli izdajati založba »Treh Laborov«.

Tajni sklad »Dela«

Podružnica Ljudskega odra v Solkanu, nabrano ob odhodu vojakov	L. 100.—
Podružna Ljudskega odra v Steverjanu	» 100.—
Josip Čotič, Renče	» 5.—
L. Troven, Idrija	» 15.—
J. Babič, Trst	» 2.—
F. Šček, Trst	» 2.—
Nabral Jožef Rebek v Oze-ljenu	» 14.50
Skupaj L.	238.50
Prej izkazanih »	18.961.15
Vsega skupaj L.	19.199.65

VSEM ZAUPNIKOM! Oni zapupniki, katerim smo svojčas izročili nabiralne bloke za tajni sklad »Dela«, naj nam iste vrnejo ter naj istočasno pošljejo nabrani znesek.

Novi poredak, za koji se bore klasnosvesni radnici čitavog sveta, otvoril ce vrata močnejšosti lepšeg života za svakog muskarca, ženu i dete. Današnje društvo daje priliku i mogućnost obogaćivanja jedino pojedinacima, dok većinu prepušta na milost i nemilost raznih izrabljivača i tirana. Radnici! Do vas je, da birate, što smatrate, da je bolje za vas i za vašu budućnost.

Nova pokrajinska uprava

Ministrski svet, ki se je vršil predvčerajšnjem, v terek v Rimu, je vsel v pretes vprašanje o uredbi novih pokrajin (t. j. Julijske in Tridentske Benetije) ter o odpravi osrednjega urada za te pokrajine, katerega je vodil v Rimu sen. Salata. Ministrskemu svetu je predsedoval min. pradednik Facta. Ob prisotnosti vseh ministrov in po izprni diskusiji se je sklenilo sledeče:

1. — Takojšnja odprava osrednjega urada za nove pokrajine.
2. — Takojšnja odprava generalnih komisariorov in imenovanje dveh prefektov na mesta generalnih komisarjev.
3. — Pokrajinska razdelitev Julijske Benetije in Tridentske Benetije se pripravi komisiji za uradniško reformo.
4. — Vzdržanje osrednje posvetovalne komisije imenovane s kraljevskim dekretom od 8. septembra 1921.

Naj bo ta sklep ministrskega sveta posledica fašistovske koncentracije v Tridentu, ki je emajala stališče tamonjega gen. komisarja Credara in s tem tudi stališče sen. Salata ali pa naj bo ta sklep sad treznega preudarka ministrov, napovedana sprememba — ki predstavlja za vse narodne kroge korak k znanenju s starimi pokrajinami — ne predstavlja za proletariati Jul. Benetije nobene spremembe njegovega žalosnega položaja. Na mesto gen. komisarja Mosconija pride prefekt, enako reakcionaren kakor odhajajoči gen. komisar, ki bo, kakor je že ta, vedno podpiral le kapitalizem in meščanstvo in njegovih bojih proti proletariatu, ki bo skrbel, da bo policija razganjala brezposelnost in aretirala lačne delavce, da bodo imeli lahko še v naprej terorizirani in poizgajli.

Vočigled te »spremembe« na upravno-političnem polju ne preostaja proletariatu drugega kakor da se bolj ovrsti svoje vrste in da se pripravi na trde boje proti svojemu sovražniku kapitalizmu in meščanstvu, pa naj ta pošjo na vlado v Trst svojega Petra ali Pavla.

Fašistovska monarhija

Tako so si omislili fašisti svojega kralja in svoje kraljestvo. Nobenega strahu! Ker iz masega ne more ničesar postati čez noč veliko.

Zrnje

Staki stražje je svedočanstvo, da se vodi klasna borba.

Na koji način će biti uništeni prestavnici kapitala? — Jedino ako se uništi profit. Kapitalisti žive jedino od profita. Nestane li to vrelo njihovog raskošnog života, nestat će i njih. To se razumljivo samo po sebi. A kako će nestati profit? — Ako se uništi privatno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju i promet. To će biti jedna od najvećih, ako ne i najvećih, revolucija u ekonomskom, političkom i socialnom životu ljudske rase. A radna klasa sveta je onaj činbenik, koji će provesti tu revoluciju.

Novi poredak, za koji se bore klasnosvesni radnici čitavog sveta, otvoril ce vrata močnejšosti lepšeg života za svakog muskarca, ženu i dete. Današnje društvo daje priliku i mogućnost obogaćivanja jedino pojedinacima, dok većinu prepušta na milost i nemilost raznih izrabljivača i tirana. Radnici! Do vas je, da birate, što smatrate, da je bolje za vas i za vašu budućnost.

PODLISTEK »DELA«

IVAN CANKAR:

Ministrant Jocek

III.

Jeseni je bilo, ko je obgančila Jocka temna sila spoznanja, ko je zajokati privikrat in se prestrašil prihodnosti. Kmalj je bil veder njegov obraz, lahka misel je pozabila na žalost, kakor na neprijetne neresenine sanje, na dnu srca pa je ostala senca in ni izgnila nikoli več.

Glasoni z dežele

Tolmin

POVSOD ENAKI!

V nedeljo 1. oktobra je dekan Rojce čital pri naši organizaciji, v katerem mu grozi tajna K. organizacija, da ga bo poslala v enem mesecu poštine prosto na oni svet in da mu tu ne morejo pomagati ne orožniki, ne policija.

To pismo je nosilo podpis „Ljudski oder Tolmin R. R.“ Seve brez druztvenega pečata in tudi brez podpisa kakšnega člana.

To pismo je dalo g. dekanu povod, da se je pošteno znesel na komuniste, čes, to so ljudje, ki bi radi samo pohajali in nič delali ter živeli tako na račun drugih. Se veliko tacihi lepši rači, s katerimi bi rad oblatil Lj. O. v Tolminu, je povedal g. dekan v cerkvi. (Povsod enaka golazen v Dornbergu, v Tolminu, v cerkvi, v šoli itd. Potem pa: „Komunisti delajo proti fašizmu gonijo!“ — Ured.)

Prvi vprašamo g. dekana, kako mora on vzeti tako pismo za resnično, ko ne nosi ne pečata in ne pravega podpisa. Ko bi gospod dekan ne raztrgal toliko hla v šoli, bi mu ne zamerili. — V pismo stopi, da je prišlo od neke tajne organizacije, ljudski oder je pa javno in kulturno društvo. Člani L. O. so sami delavci, ki si v potu svojega obraza služijo svoj svakdanji grenki kruh. Torej noben nih pohajati, kakor jih zove naziva g. dekan. Podružnice L. O. se ni ustanovilo v Tolminu z namenom pohajati ljudi, kakor misli g. dekan, ampak z namenom dati tudi delavcu nekaj izobrazbe, ker za njega niso zidane ne države in ne deželne sole. On sme le zidati te sole, rabiti jih pa sme samo gospod! Ako se hoče delavec kaj naučiti se mora izobraževati sam, s svojimi lastnimi sredstvi. Še tega mu ne privoščite!

Ko je imela p. L. O. zadnji vesolico in ste videli g. dekana, da ima podružnica velike stroške, ste si mislili, naj ne gre nobeden zraven in ste našumili se nekatere nezavedne člane, ki so vam šli na roko. Sunti se ljudstvo, čes bog prišli fašisti in bojo zmetali vse v Tolminu, ker fašisti so jezni na komuniste. Ov olivah ste pa rekli ne voliti komunistov, ker oni držijo s fašisti. (Ali je res tako g. dekan?) Sedaj ko niste mogli drugega ste pisali sam sebi pismo, čes naj se razboba na priznici in L. O. v Tolminu je po tleh. Ker ljudstvo je verno in bo to verjelo. Mislimo pa da tudi to se vam ne bo posrečilo. Bolj ko boste čez nas, bolj bomo močni.

Za danes dosti! Z rdečim pozdravom
Ljudski oder Tolmin.

Lokve pri Gorici

Da ni tu pri nas še nobene delavske organizacije in nobenega odkritega komunista, to je za naše buržoazije razveljavljeno dejstvo. Ali prav neprijetno zanje je, da vsaki dan več kritikih in odkritih prijateljev komunizma. Zivljenjo namreč, ki je za siromaka vsak dan težavneje, tako zgornje dopoveduje delavcu, da danesni red krivljen in da tako ne more iti več dolgo naprej. Da si mora delavstvo samo iskati rešitve izven buržoaznih zakonov; da posameznik sam zase nič ne more napraviti, da pa vsi lahko vse napravimo, ako smo združeni. To vodi delavca nujno v komunizem.

Za udeležitev komunizma bo treba dovesti dosti žrtev. Kdor je bogat, živi lepo, udobno od dela drugih; on ne komunizma, on neče zboljanja delavskega položaja, ker isto pomeni poslabšanje njegovega. Naši buržoaziji inno še tudi drug vzrok, boriti se proti delavstvu. Vedo namreč, da prva delavska organizacija, ki bi se tu ustanovila, bi pomnila tudi konec njihove politične hegemonije. Zato vsi naši častiti vojni dobičkarji in njihovi hlapci, katerim sekum dirajo „plavokrvni“ uradniki pri gozdnem oskrbnistvu in vsi pobožni poneumnjevalci ljudstva, na katerega ramah žive, v potu svojega obraza dopoveduje delavstvu, kako so komunisti grdi materialisti in brezbožni puntarji, katerih se je treba varovati. Pogledite nas, pravijo, in naše stranke (klerikalno, liberalno). Mi smo pravi ljudje, idealisti, ki želimo vsem, ki so narodni in pobožni, lepo življenje. Da so eni premožni, drugi pa siromaki, to ni nič ne. Že odnekad je tako bilo in tako ostane: to je boja volja. Pri nas je edinstvo vseeno popolno.

Poleg tega, da vsaki pameten delavec, da v družbi kaj se razredi in je dana možnost izkoriščanja, — ni govora o lepem življenju za vseh — poleg tega opazujejo kapitalisti in njihovi plačanci z zgledi svojo hlinavščino.

En dokaz tega hlinavščine je doprinesel bivši naš župni upravitelj Butkovič. Ko je bil premečen je prodal vse tzv. „deputat“, katerega bi moral pustiti svojemu nasledniku. Ako bi kaj takega napravil kak komunist, bi to bila tatvina, ker pa je napravil duhovnik, kapitalistični hlapec, je najbrž samo obzir do navade, respekt pred postavo in krščanske hubezen do svojega tovariša-naslednika.

Vstal je: nežna, bela lica so se smehljala pod njim, velika rjava oči so mu gledale v obraz.

„Kako ti je ime.“

„Tinka mi je ime; zajutrek sem nesla očetu.“

Gospod Edvard je hotel govoriti, povedati je hotel nekaj zelo lepega, toda jezik mu je bil težak in len in kolena so se mu tresla.

„Zbogom, gospod Edvard!“

Prijel jo je za roko.

„Pojakaj, Tinka!“ — Ali molči zvečer?

„Molim.“

„Jaz ne, nikoli nisem molil. In če boš molila nočjo, se spomni se mene. Ali se boš spomnila?“

Njen obraz je bil nenadoma zelo resen in materinski so pogledale rjave oči.

„Spomnila se bom.“

„Reci za gospoda Edvarda!“

„Tako bom rekla!“

Držal jo je za roko, za rjavo, raskavo, gledal je na njena bela lica in velik, velikonočni mir je bil v njegovem sreč.

„Kako si majhna, Tinka!“

Zardela je, obraza pa ni povesila in gledala mu je veselo naravnost v oči.

Tudi on je zardel. „In kako si lepa, Tinka!“ je hotel reči, toda začutil je v sreč, da bi bil greh.

„In kako si — dobra!“

Njena roka je vztrepetala v njegovi in on jo je izpustil.

„Ne pozabi, Tinka, kar si obljubila!“

„Ne bom pozabila, gospod Edvard!“

Ti je bil njen glas in neodoljen. Sta je in se ni več ozrla. Gospod Edvard

E. nasledniku bo že občina kupila drug material, Vederemo?

Tovariši, otrsimo se sužnjanske navade klečepazenja pred vsakim bogatnjem, privandranim popom in pisarkom. Oni so tu radi nas in žive na naš račun, a ne mi radi njih. — Z nami delajo kot svinja z mehmo, dokler se pustimo, dokler verjamemo njihovim frazom, dokler smo pri njihovih družinah, dokler hodimo k raznim procesijam in maškeraadim katere gospoda sebi v zabavo in nam v sramoto in zasmeh prireajo. Delavec v delavsko organizacijo; v delavsko bišo delavski časopis in delavske knjige! — Proč z gosposkimi „Stražami“ in podobnimi cunjami! Več tokarjev.

Lokev pri Sežani

Naš g. župan postaja mož velike slave. Vsa naša dežela že napenja ušesa, da ji ne uide niti ena sama beseda iz njegovih ust. Enkrat nastopa kot profesor, drugi strse zornično dvorano s svojim globokomnim političnim ekspezejem. Vsa njegova okolica zginja v nič vprico njegove veličine, kakor je obsojena v smrt sveča v svitu solne svetlobe. Ne bo dolgo, pa ne bo več Muha iz Lokve, ampak Lovek iz Muhe; opozoriti moramo tudi vse cenjene bravce, da ne pišejo več na pisma „Lovek pri Sežani ali Trst“, ampak „Lovek pri Muhi“.

Ker se pripravljata ta lokavski „Kralj na Betajnovi“, da v najkrajšem času porože vse koruiste, in da zopet ustoliči na Ruskom carja Nikolaja — ker bo torej naš gospod župan v kratkem ena izmed največjih oseb v kapitalističnem svetu Evrope, ne bo odveč, če izve svet že zdaj za razne zanimivosti iz njegovega življenja, da ga lahko pravilneje oceniti.

Vsi, ki ga pobliže poznamo, vemo, da je ta človek izredno pogumen. To se seveda za komunistična tudi spodobi. Ne prestanto se vam ozira, od kje bodo skofili maskirani lokavski komunisti in ga fantali. Miru nima ne ponoči ne podnevi. Pa ne samo on, tudi vsi njegovi prijatelji nimajo že več mesecev miru — namreč pred njim, ker jim neprestano toži, da ga mislijo komunisti končati. Vsa lokavska buržoazna okolica že ve, da ima g. lokavski rečkarji že več mesecev skrivne sestanke, na katerih se ne govori nič drugega, nego o tem, kako bi lokavskega monarha transportirali najceneje in najsigurneje hudiču v ...

V teh strašnih mukah — kajti korajža mu ne manjka — se je napotil pred nedavnim časom k sodniku na posvetovanje. „Proti meni se pripravljata, gospod sodnik, strašen zločin. Jaz nisem več varen svojega življenja. Svetujte mi, kaj naj storim. Jaz poznam sicer vse, ki kaj jejo proti meni zločinške naklepe, toda nimam srca, da bi jih izročil pravici v roke, kajti skoraj vsi imajo družine in njihovih otrok ne bi hoteli storiti nesrečnice.“ „Vi ste nesposabni, mu odvrne sodnik. „Ali nimate tudi vi družine? Ali se oni ozirajo na Vašo familio? Zob za zob, g. Muha! Kar nam jih dajte v roke!“ Toda g. župan je za takrat vendar le še potrpel in odpustil. Le tako je bil za človek je pokazal mladega fanta, ki se je vpisal o priliki odhoda v vojake v obično pisarno, navzno im orožnikom z besedami: „Vidite gospodje! To vam je naš kapokomunist. Toda pri vojakih bo že pozabili na tisto oslarijo, tam jih bodo že spametovali.“ „Ali se ne sramuješ, je g. župan takoj zvesto sekundiral orožnik, „tako mlad si še, pa že tako pokvarjen!“

V Gorici je pozneje tega fanta, ki je izrazil željo, da bi bil rad vvršen med železničarje, visok častnik iz komisije takole prijazno zavrnili: „Kaj, k železničarjem! Nalase k alpincem; tam te že naučijo, kaj je komunizem!“

Tako se je zgodilo, da so bili v tem slučaju visok častnik, orožnik in lokavski narodni steber enakih misli. — Pa naj še kdo reče, da ata ne skrbijo prav po očetu za vse svoje občinarje! Živeli narodnjaki!

Komen

Gospodu civilnemu komisarju v Sežani na znanje:

Pod Vasim paševanjem se je zgodil večeraj, t. j. 4. t. m. pri nas v Komunu zopet nov slučaj surovosti in brutalnosti vaših podrejenih varnostnih organov.

Za vse take brutalnosti, kakršnih naše ljudstvo ni bilo nikdar vajeno in si ni moglo niti v sanjah predstavljati, da so mogli med civiliziranimi narodi, ste Vi g. komisar, sodgovorni. Zlasti je naš Komen postal torišče najbrezobzirnejših barbarskih činov tistih ljudi, ki bi morali skrbeti za javni red.

Komenska finančna straža je poklicala večeraj nekega moža iz Gorjanskega na nekakšni govor radi stvari, ki se jih je finančna straža izmislila sama ali pa verovala rada kakemu lažnjivemu svojem poročevalcu. Na vprašanje straže, od kje da je doletel mož doma, odgovorila, da je iz Gorjanskega. V tistem hipu mu pritise živinski finančar krepko za-

ušnico. „Od kje ste Vi?“ zaskrbi ponovno nanj mož reda. „Iz Gorjanskega.“ — ponovi siromak. Ponovna klofuta. Na tretje je pobesnelo-rjavoče vprašanje, od kje, da je, ponovi mož svojo izjavo kakor prvič in drugi. In tudi tretjič se je živinice zagnalo vanj s krepkim udarcem. „Tako“, tuli mož postav vseh se sebe, „da boš vedel, da si iz Gorjan in ne iz Gorjanskega!“

G. komisar! To je gol fakt. Rečemo vam: „Če dopuščate, da se v okraju, kar ste poslan zato, da služite interesom prebivalstva, gode taka barbarska, in ki bi Vi tisti, ki sramoti ime ljudje, in ki bi sramotili ime vsakega kulturnega ljudstva. Vaša prokleta dolžnost je, (ker zato ste plačani iz krvavih ljudskih žuljev) da storite konec takemu živinskemu postopanju z nedolžnim ljudstvom, da poštebe surovežja, ki je ta čin zakrivil in ga izročite zakoniti kazni. Konec bodi paševanju, g. komisar! Mera Vsihih grehov je vsak dan večja.“

Proletarska umetnost

REJ:

Padlim

Vam, ki dali ste žitljenje, nado svoje, hrepjenje, za svobodo, ki po nji stremi, vse človestvo, ki trpi, ječi ...

Tu jejo, tam vas čakala je smrt, a vi naprej, dokler ni strit režim, ki celi svet drži, in ni vas več med nami; a delo vaše drami dušo slahernega trpinca do boja, do vstajenja.

Kaj treba vam je spomenika, ko duša vsakega čvika vam v pohodu v noči svet: Ziri spomin naj bojenikov, drag vsem — saj mučenikov!

Postojna

SARLATANI.

Dandanes se spušča v politiko že zadnji gorski bebec, ki gotovo ne vidi deli nego do ograje svoje rojstne vasi. Kaj čuda torej, če se zaleti včasih v trdo koso glavo kakšnega gospod mazač, kakor se je zaletel gospod I. Zupančič z svojo politično novelo, katero je priobčil v Slov. Narodu od 13. IX. str. 207 in v kateri prorokuje padec Sov. Rusije.

Ta ubogi na duhu slika Lenina kot največjega krvoločnega na svetu, ki pa vendar ne dela nič drugega nego se izprekaja ob času ko milijoni drugih umirajo gladi — elegantno obložen med brezvestnimi sodi, napolnjenimi z likerji.

Tako slika tega velikega genija, človek, kateri se ima morda edino ne zahtevali, da še nosi na ramah svojo pisarko glavo, človek, ki niti v sanjah ni nikdar videl ne Rusije, ne njenega velikega vojde.

Ni vredno razpravljati o svetovni politiki naprimer proti Sovjetski Rusiji s človekom, kateri iste ne pozna ali jo poznati neče. Vprašame le:

Ali veste gospod pisatelj, kdo je bil tisti, ki je prvi proklamiral mir brez aneksij in kontribucij, ustavil prelivanje krvi? Kdo je ukazal iziliti na milijarde ljudi, znanja in spriča? Kdo je delal neprestano noč in dan, dovolivši si le žuri ure počitka in radi napornega dela, večkrat nevarno zbolel? — Ali ni bil to isti krvoločni Lenin?

Ali ni morda ista velika antania, ki jo vi tako obojujete in z njo vse druge barbarske državlje — povzročila v Rusiji vse budo in trpljenje, ker jo je hotela učititi pod vsakim pogojem.

In slednjič, kdo je napravil v Rusiji red in enokopravnost, kakor ga ne pozna nobena druga moderna država? ... Odgovorite gospod pisatelj, ki veste to, ko povedati o Rusiji!

Ni čudno, da opažamo takšno nesramno gonjo proti Sovjetski Rusiji pri elementih sedečih na ministrskih stoličkih po vojni nastalih držav, katerih možgani ne morejo dalje nego kot do drž. blagajne, ali d še zmocni kaj takega ljudje, kateri se prisrčujejo k pisateljem, to je vendar preveč!

Gospod pisatelj, pokazali ste, da ste vreden sluga Slov. Naroda in njegovih valpetov, pomnite pa, da Sov. Rusija ima belodmost in bo padla menda le tedaj, ko bodele padli vi, vračajoči se od polnega kozarca domov ...

Franjo Adelsbersky.

Matulje

Drugovi železničarji!

Nalazimo se v vremenitu teške borbe, v vremenitu buržoazne diktature, v vremenitu najgorejših pijač in zločinstva. A što mi činimo? — Mi spavamo. A što treba da činimo? — Treba da se borimo. Danas poteste v ljudskome društvu samo dva tabora: buržoazija i proletariat. Prva teži da što više opljačka radnike, a druga teži za slobodom. Buržoazija je varala i

varala proletariat dok nije prevariha se, a sad kad vidi, da je ostala prevarena, kad joj više ne koriste laži, posluša i se silom, osnovavši fašizam sa revolucijom i bombom u ruci. I tako navalise oružjem na radničke organizacije, a kad ih ne moguše ovako uništiti, poslužiše se drugom varkom: počeše osnivati svoje fašistovske organizacije (sindikate) misleći tim putem zaslepit radnike i okantiti ih, klasne borbe za svoja prava. Tim prilikom osnovavši i na Reči jednu fašistovsku organizaciju pod imenom „Sindicato ferrovieri fascisti“. Neznam, tko će biti članovi i vodje tog sindikata, ali znam da svesni radnici neće. Vodje će biti valjda purgari i dobro žvučci poput onoga na Matuljama, poznatog od prvog strajka, ili njemu slični.

Pozor drugovi železničari! Danas su teški časovi, kapitalizam ne može opstojati bez proletariata, a za proletariata nema sloboda dokle opstoji sistem kapitalizma. I. j. vlade šaćice bogatstva sa svojim pandurima pod imenom fašista. Mi možemo biti slobodni tekar onda, kad nestane fašizma i kapitalizma, a nekad se za onda, kad ga uništimo mi i to silom protiv sile hotili se valja do zadnje kapi krvi, jer to je borba za nas i bez borbe nema pobeđe.

Daklen, u borbu, jer u njoj je naš spas! Dolje sa fašizmom!

Železničar.

delavec; lahko bi tako zasukal kakor bi hotel!

France: Saj ti pravim Tonček, ko ne more gosp. Pauletčič se toliko manj g. Lukežič, ker največkrat molči, in vsi kaj se: odobrije predloge komunističnih nasprotnikov, — čuje se da bi bil rad on sam za župana.

Tonček: Saj bi moral g. Lukežič držati vendar z našo stranko, zakaj smo ga mi izvolili.

France: Saj ti pravim, Tonček, da oni trije so kakor da bi bili nadarjeni od sv. duha, zmajir imajo prav oni.

Tonček: No France pa imas še kaj povedati, zakaj pozno je že. Drugič me bo moja stara doma.

France: Pravilo, da so na županstvu neka denarja pojedli ki je bil poslan za brezposelnost podporo. Vse, da oni ki niso imeli dela dobiti podpore po L. 3.75 na dan. Glej, ti ubogi so čakali teden za tednom. Ko le ni hotelo biti podpore, so nekateri šli pogledat v Gorico in tam so jim povedali, da jim je bila podpora poslana na županstvo. Ko bode zopet seja, homo zvedeli kaj je resnica na tem. Vse, Tonček, oni trije starejši bodo že popražili kaj je na tem.

Tonček: Ako je tako imas popolnoma prav, ko si mi rekel, da neboš šel več voliti take moze. Jaz tudi ne.

France: Zdej pa se sliši glasove, kako so računali v neredu. Tako dragi moj Tonček, da ne vem kako se bo vse to končalo.

Tonček: Glej France, zdej je že ura odhoda podvajanstih. Moramo se poslo. vit. Imam pol ure po do doma, blizu se ura ko imajo moč grešne duše. Te lepo pozdravim.

France: Zavedi Tonček! Ali ti nisem še vsega povedal. Kodaj se zopet vidiš? Povedal ti bom še marsikaj, da boš znal povedati v tvoji vasi, ki je tudi pod našo županstvo.

Tonček: Ker me stvar jako zanima pridem že v kratkem, dosvidenja!

France: Dosvidenja! Srečen pot!

Kako gospoda hoče da varaju seljake

I naš istarski seljak, a osobito soska sirotinja je počela da se budi. Boda koja nas je prišla pokazala je svahom da se od hleba živi a ne od reči — pa makar ta reč bila i samog biskupa Dobriela (nek mu je laka zemlja i nek iz njegovih telesnih ostatka izraste šogod korisna za siromašni radni narod). To uvidja i ovdasnji gospoda i trubi u sav glas: mi smo s onim ko se stara za naš gospodarski boljitak, mi smo protiv svakog „ko živi na naš račun, pa bio taj sin našeg naroda ili tujdinac! To gospoda vaju, a sve kao bajagi u ime seljaka. Medjutim, seljak neka pomisli: ko živi na račun radnika i seljake?

Na našem znoju živi svaki advokat i zajmodavac, pa bio on koliko „narodni“. A još više krvi i mozga nam sisaju popovi, pa makar koliko oni galamili protiv „egrijana“.

Njihovo „erodoljublje“ i pohloštost pa još uže „oborav“ za narod! Pijajte ih radnici i seljaci: šta vam savetuju ta gospoda kao borbu za svoj jezik, za svoj bog i za svoj narod?

Krvnici ubijaju radnike i pale seljake kuće bez obzira na jezik, a gospoda vele: proganjaju nas „narodnjake“. I uče nas da se „borimo“ protiv nasilja tim „što ćemo se zavuci u kuću i čuti, sedeti skrestenih rukav dok bura ne predje“ (to jest dok nas oni Evreke ne stegnu i mi se privikavamo da muče trpimo još više).

Uče nas da se „borimo“ za svoju „narodnu“ slobodu tim „što ćemo epolititi i kriv svoju za neprijatelja, pa ćemo mu to davoriti. (A baš gospoda s tim savetima nas hoće da se uliza onoj gospodi što vlada, ne bi li tako i „narodno“ gospodi zapao veći zaloga) u pljački. Lepe li hore za radni narod! „Brane“ svoj materijalni jezik u crkvi, a upućuju regrute, s nove radnog naroda, da mole u svakom jeziku i da prolivaju svoju krv za neprijatelja. (Narodni jezik je u patnji i bor i u crkvi — svakoj — je samo popovski i bogataški jezik: to gospoda dobro znaju.) Suša i besposlicu je pogodila seljake i radnike, treba nam pomoći u budi, a gospoda nas uče da pomagamo njih, da uzajmimo od njih, da zalagimo gladne stomake komadićem gorakog hleba, a zato još desetljećima da kidamo zaloga je od usta i da im punimo džepove bez dna. — I sve to treba da bude borba za jezik, blagostanje i slobodu milog radnog naroda!

Ta gospoda imaju pravo, radniče i seljake, i ti ti treba da znaš. Ko god želi na račun našeg znoja i žuljeva naš je neprijatelj, pa bio on „egrijanin“ ili fratar. Mi siromasi moramo da budemo uvek s onim ko se brine za naš gospodarski boljitak, a to su samo siromaci, jer — gospodi je samo dotle dobro dok mi patimo za njih.

Gospoda znaju ko je za njihovo blagostanje: to su bogataši svih narodnosti. Zato nas oni i uče da se pokoravamo i onima „tundjincima“. (Ako se radni narod oslobodi jednih pijavica, ni druga nade bit lepo). A hteli bi samo da radije njima dajemo, nego drugima.

Ali i siromašni radni narod mora da zna kako ga niko pomoći neće, ako se sam ne pomogne. Seljak i radnik, koji sve stvaraju, imaju prava da uzmu za taj god odande gde ga ima, kad ih nesreća zadest (suša, slaba zarada i drugo nesreće), i nikom nisu dužni za to. Naši

France: Veš, Tonček, kaj pravijo! Pravijo, da si je bivši komisar pek. France Rjov vzel 300 L. plače na mesec, dasiravno je imel določeno, od upravnega sveta samo 250.

Tonček: Jojs, pa so ga tako hvalili! Se sam sem čital v Gor. straži njega pohvalo. Mislim sem si, da ni hotel pridnega in postenega človeka, kakor je on.

France: Pa veš Tonček pravijo, da je občina plačala še povrh tega čez 1000 L. za razne potnine. Saj veš da se vidi take gospode v Gorici večkrat, pa nikdar ne pozabijo ili k Belemu zajcu v ekstraziner.

Tonček: Joj to pa se mi ne zdi prav. France. Ako je imel g. Rjov svojo plačo na mesec, da si je še posebej računal za potnine? Oh, uboga občina, uboga občina, v kakšne roke si prišla!

France: Tudi današnji župan ni kaj nič priča. Si rad masno računa svoje potnine; od uradnih urah pa ni kaj nikdar. O občinskem gospodarstvu se razume toliko kolikor zajc na ločen.

Tonček: Kaj pa podžupan in drugi starešini? Saj jih je v naši stranci vendar 12. Mislim, da bi morali imeti več znanja kakor trije nasprotniki.

France: Da bi me ne kdo silal, res jih je 12 ali je eden hušil od drugega. Po sečno podžupan, kako mu že pravijo, stanejo del v vasi, in tudi drugi: ko se sami znajo vse. In ko pridejo na se toj razeno govoriti in predlagati se precej dobro izgleda. Ali to traja le malo časa, zakaj ko pridejo do besede komunisti, jim tako lep odokazujejo, kako so nesposabni predlagali in kako je to v škodo občine. Drugi Tonček in tako ostanejo kakor okameneli s posevno glavo ter spoznavajo sami svojo nezmotnost.

Tonček: Kaj pa g. Pauletčič? On bo pa že ugnal one komuniste v kozji rog, kar je štiridur. Je vendar sodni svetnik v pokloju. Zraven tega ima prakso kot dolgoletni obč. starešina.

France: Kaj še? Oni delavci so tako prebrisani, da jih tudi gosp. Pauletčič ne boji v koki; gotovo pa bo prej sam v njega nadel.

Tonček: Ne zameri France da sem tako čuden. Kaj pa g. Lukežič? Saj on je vendar več zmocen kakor oni priprosti

France: Saj ti pravim Tonček, ko ne more gosp. Pauletčič se toliko manj g. Lukežič, ker največkrat molči, in vsi kaj se: odobrije predloge komunističnih nasprotnikov, — čuje se da bi bil rad on sam za župana.

Tonček: Saj bi moral g. Lukežič držati vendar z našo stranko, zakaj smo ga mi izvolili.

France: Saj ti pravim, Tonček, da oni trije so kakor da bi bili nadarjeni od sv. duha, zmajir imajo prav oni.

Tonček: No France pa imas še kaj povedati, zakaj pozno je že. Drugič me bo moja stara doma.

France: Pravilo, da so na županstvu neka denarja pojedli ki je bil poslan za brezposelnost podporo. Vse, da oni ki niso imeli dela dobiti podpore po L. 3.75 na dan. Glej, ti ubogi so čakali teden za tednom. Ko le ni hotelo biti podpore, so nekateri šli pogledat v Gorico in tam so jim povedali, da jim je bila podpora poslana na županstvo. Ko bode zopet seja, homo zvedeli kaj je resnica na tem. Vse, Tonček, oni trije starejši bodo že popražili kaj je na tem.

Tonček: Ako je tako imas popolnoma prav, ko si mi rekel, da neboš šel več voliti take moze. Jaz tudi ne.

France: Zdej pa se sliši glasove, kako so računali v neredu. Tako dragi moj Tonček, da ne vem kako se bo vse to končalo.

Tonček: Glej France, zdej je že ura odhoda podvajanstih. Moramo se poslo. vit. Imam pol ure po reš do doma, blizu se ura ko imajo moč grešne duše. Te lepo pozdravim.

France: Zavedi Tonček! Ali ti nisem še vsega povedal. Kodaj se zopet vidiš? Povedal ti bom še marsikaj, da boš znal povedati v tvoji vasi, ki je tudi pod našo županstvo.

Tonček: Ker me stvar jako zanima pridem že v kratkem, dosvidenja!

Delavska šola

Socialno-politiška struktura društva

zavisi od njegove ekonomske strukture

Kao što smo prošli put razjasnili kako ekonomska struktura društva zavisi od sredstava za proizvodnju, tako sad treba da pokažemo kako socialno-politiška struktura zavisi od ekonomske, i preko nje od istih sredstava za proizvodnju, ili — kako se drukče veli — od tehničke tehnologije.

Svaka društvena klasa ima svoje klasne interese i zato mora da ima i svoje klasne organizacije, pomoću kojih stiču svoje klasne interese. (Osim toga, da bude lakše ta odbrana vlastitih interesa, klasa stvara svoje običaje, moral, veru i t. d.). A sve te društvene ustanove koliko ih ima daju nam sliku socialno-političke strukture, i vidimo da ova nije važno ista, već se menja sa razvojem tehnike, moramo odmah da znamo kako ni ta soc. polit. struktura nije večito ista. Sta više, bilo je vreme kad nije bilo nikakve strukture, jer nije bilo sredstava za proizvodnju, pa nije ni moglo da bude nekih pravnih odnosa među ljudima, niti kakve grupacije. (Ima sociologa koji označuju dan epostanka čoveka — onim danom u kom je životinja prvi put sastavila kamen sa drvom i tim se služila kao prvim sredstvom za proizvodnju. To bi značilo: naš predci su bili životinje sve do dana kad počeo da upotrebljavaju orudja, a od toga dana postadoše ljudi i tako bi to bio dan epostanka čoveka). Kad znamo da je čovek najviše biće među životinjama, a razlikuje se od ostalih životinja baš po tome što se samostajno (svojom voljom) služi raznim orudjima, moramo da priznamo kako je gornje mišljenje tačno. Jer, iako je čovek član životinjskog carstva, nikakav sektra vrsta, već čovek je dobio svoj današnji smisao baš od toga što je naša vrsta životinja toliko savršena da se služi raznim spravama, što ostale životinje ne znaju.

Uzmimo za primer brak (porodici). Bez sumnje, danas je porodičan život nuždan i bio je nuždan od kako je nastao; da nije tako — ne bi ga ni bilo. Da se ta ustanova lakše održi, društvo je stvorilo veru — koja tvrdi da je to ležja volja, moral — koji osuđuje spolno općenje izvan braka itd., pa čak i «kompetentni» buržoaski učenjaci uzeli su nauku da dokazuju kako je čovek po prirodi monogam (jednoženac), a to o čemu se ustanova braka važna potpora kapitalističkog poretka. Međutim, na koliko potrebna ta ustanova ni najmanje čoveku prirodna. Nama je prirodna potreba da zadovoljimo ekonomske i seksualne (spolne) potrebe za održanje sebe i svoje vrste, a što je danas pojedincu nuždan porodični sistem za to, tome je uzrok društveni sistem uopšte, sistem privatne svojine.

Dok ljudi nisu imali ekonomskog sistema, dok su živeli sabirajući razne plodove samo da utale glad itd., niti je bilo braka, niti nekih redovnih (sistemiziranih) spolnih odnosa. Žena se navela (došla) u period da se oplođi, nije se na to ni mislilo, zato i kako muškarac je osećao da ga ona u tom periodu privlači, vratio se oko nje, a i njoj je to onda nekako neobično prijatno, pa je tako spontano (samo od sebe) došlo do ... recimo sjedinjenja. A kad žena nije bila u tom stanju, ili već oplođena, njoj nije bilo ni muškarac, a ni muškarac nije osećao neke privlačnosti, baš kao što ostale životinje ni danas ne osećaju. — Ako to neko neće da veruje, ima i jasnijih dokaza. Na primer, nije tako davno, u Rusiji su još postojale za druge (slične onima što još postoje u Jugoslaviji), u kojima za spolno općenje nije bilo nikakvog pravila — osim onog prirodnog — i vidi se čisto ekonomski karakter zadruga. Ne samo rođaci, već sasvim strani ljudi su se skupljali da žive u zajednici, pa često i samo na izvesno određeno vreme. — Da i ne govorimo o tom, kako je u zemljama gde to ekonomski položaj zahteva i dozvoljava uzakonjeno i moralno monogamstvo. I danas u našim «ekskluzivnim civilizacijama, jednoženskim» krajevima nije preteran muškarac (osobito ako je bogat) ako ima odnosa sa više žena. «Zato ne bi, kad se podigne — veli se o bičnu. A žena se u tom slučaju prezire, niti ne radi samog čina, već zato što je žena ropkinja, pa je greh da čini ono što čini muž. — A pogledajmo današnji brak, onaj što je «pošten i čist». Siromašan seljak veli: Kako ćeš bez donacije valja kćerstvo voditi (kupati, prati, brinuti se za povrće i raznu živinu, naučiti kravu itd.) — dakle treba se ženiti, kao što vidimo, iz ekonomske potrebe. Gradski radnik: treba nekog sina, žena u kući, a valja i štediti (samac radnik, placujući nocista i hranu po gostionama itd., troši toliko novca s kojim može da izdrži i sebe i ženu, ako se sami poslužuju i kuhaju), a treba mu i žena (jer radnik nije kapitalist, pa da mu nasizdane žene jedna za drugom sedaju na kolenu) — dakle ženi se iz nužde ekonomske. Ali taj porodični život,

smiljenja ... Zaspala je in u sanjaj je stal pred nju in se je dotaknuo i licu in ustnicama. Treptala je pred njim in strah je bio u njenom srcu in ko je treptala in ko je bio strah u njenom srcu, se ga je oklepalu oklo vratu in ga ni izpustila. ... Se zjutraj je treptalo vse rjeno telo, lica se ji žarela in njene ustnice so bile suve, kakor od poljubov. Zaskrila si je obraz od sramu in kesaanja, njeno lice pa je hrepeneto bolj vroće nego poprej in je bilo poino neizmerne radosti ...

Spomladi je bilo, ko sta se izprehajala po parku, u senci visokih kostanjev, Tina ka in gospod Edvard. Izprehajala sta se roko u roko, on velik, siok in gosposki, ona majhna, bosu, vsa skrita v senci. «Mojla si zame, Tinka, zato je takoj odpravilo moje srce. Takrat sem bil zelo zalosten, ampak ti si me prišla za roko.» Izza drevja so se svetila okna, gosposka, velika, neprijazna. Tinka se je ozrla tja in ni ji bilo veselo pri sre. «Tako sem vesela, da ste me pozdravljali; toda ... ni bilo sreča. Hudo bi mi bilo zdaj sami.» «Zakaj sami, Tinka? Držim te za roko in te ne izpustim nikoli več!» «Tako gosposko je tukaj, tako sveto: komaj da si upam stopiti na pesek, ki je ves bel. Vse je tuje, meni neprijazno, samo vas poznava, gospod Edvard. Če bi bila sama, bi si ne upala hoditi tod; kakor v cerkvi ...» «Ni kakor v cerkvi, in tako, ni svetlo tod je ta kraj, Tinka, in te tvoje noge ga bodo blagoslovile!» «In tam za okni, tistimi velikimi, tam

gde je domazluk sasvim ograničen na čiščenje sobe i kuhanje večere, dok majdutin i žena polazi u tvornicu, ili na drugi posao, da bi se i deca prehranila, taj porodični život je sasvim drukčiji od onog seljačkog. A tek kod kapitalista! On se ženi samo iz spekulacije. Ili če debiti ekonomsku korist u vidu miraza (pričije) ili u dobrim vezama u poslu, ili u tom što će uživati glas urednog čoveka. Međutim, žena ne upravlja «poslovima» (spekulacijama), ne obavlja lične poslove, decu joj drugi neguju (pa i nju samu), a baš ni mužu nije mnogo potrebna — služi mu samo za rezervu, onako za kaprice — dakle ona je običan predmet, instrument, za gosino zadovoljstvo, kao i drugi predmeti što sačinjavaju nameštaj u kući kapitaliste.

Jasno je, dakle, da je porodica uslovljena ekonomskim sistemom privatne svojine, i kad njega nestane, u komunističkom društvu će i nje nestati — polako ali sigurno; kad žena bude ekonomski slobodna i jednaka s muškarcom u svima pravima, neće imati zašto da se prikrpi uz jednog za ceo život već, da ni muškarac neće biti potreban ta veza, jer će svi poslovi biti uređeni i organizovani — od stana, kuhinje, uzgoja i nekojima deca, pa do zašivanja puca na gaćama. Malo po malo, bez ikakve sile, žene i ljudi će se naviknuti, da se ne gledaju «ostrim okom», da ne prodiru pogledom kroz odelo, već da mirno gledaju jedno u drugom samo ljudsko biće i — sjedinjavanje će dolaziti spontano samo onda kad je to prirodna potreba. A bratska ljubav, slozan rad i spravedljivost će tek onda da caruju među nama, jer neće biti razloga za međusobne zavještice. Da, ali zato treba da se obori ovi ekonomski sistem, sistem krivica i robova, treba da se uništi iskorišćavanje po čoveku, pa da se otvori put miru, sreći i napretku.

Prema ekonomskoj strukturi društva, prema ekonomskom položaju, pojedinih klasa i grupa, te klase stvaraju i druge svoje ustanove, ali uvek tako da one služe ciljevima klase ili grupe. Što je društveni život sloziji, tim su i te ustanove raznovrsnije. Na primer, u davnoj davnini, kad su ljudi bili još vrlo nazadnji, pa i danas u nekim delovima sveta, gde tek počinje iskorišćavanje čoveka nad čovekom, te ustanove su vrlo proste. I vera, i zakon, i organizacije za zabavu, i škole, i sve ... sve bese u jednom. Prvi bogataši, koji su počeli da iskorišćavaju druge ljude, bili su vlast, prvaci verski, učitelji, komedijanti, glumci, sudije, činovnici i sve jedni te isti ljudi; zakon, vera, moral, nauka i sve drugo sastojalo se u jednom: poštuj vlasnika i poselnika, jer mora tako da bude. A zašto je to moglo da bude tako? Prosta stvar: zato što proizvodnja sredstva nisu bila složna (nerazvijena tehnika), ekonomska struktura društva je bila prosta. Nit je bilo specialista, ni majstora za ovo ili ono, svi su se bavili istim poslovima (oni što rade), jer su jednaki alati, bilo je samo bogatih što uživaju i sirotinje što radi.

Ali danas, već prema interesima i nesnošću pojedinih društvenih slojeva (nik nesvesni proletari se udvaraju protivnicima, dakle ne šite svoje klasne interese, te zato ne podržavaju samo klasne ustanove, — zato velimo: prema interesima i svesnošću) ni vidimo bezbroj ustanova. Svaka klasa ima svoju klasnu stranku, koja je — samo jedna i nekoliko drugih, koje šite iste interese neke mase i grupe u toj klasi; kapitalisti imaju svoje trustove, kartele i t. d., a proletariji, sindikate, konsume, kooperative, seljačke zadruge i t. d. (Dabogme, hoće klasa jedna drugu i da varaju. Na pr., buržoazija osniva «čisto seljačke» kreditne zavode, i podržava «socialističke» sindikate, konsume i druge ustanove, samo danas što bolje stegne — a da se mi i ne setimo. A proletarijat — u Sovjetskoj Rusiji na primer — osniva trustove i slične stvari, samo da se ruska proletarska država osnaži — pa da rusima iste one kapitaliste što sad stupaju u vezu sa našim trustovima, jer im se to čini kapitalističkim ustanovama; buržoazija ima sokole, orlove, fašiste i druge slične stvari, a mi imamo crvene skvadre i proletarska sportska udruženja; oni imaju škole, knjižnice, pevačka društva, a mi imamo ljudski odel, koji nam pruža i zdrave zabave i umetnički nas uzgaja i uči nas svemu korisnom za proletara, i takih ustanova, koje su uvek klasne — i njukar da su pod kakvom firmom — i proletariatu, imamo bezbroj. Među svim tim socialnim ustanovama, što zavise od ekonomske strukture društva, ističe se državna organizacija, kao rezultat političke strukture društva.

(Konec prihodnjice)

Disciplina ne pala s neba, niti se radila iz dobrih namera. Ona valja iz materijalnih prilika. Velika kapitalistička proizvodnja — i samo iz tih prilika. Bez tih prilika ona je nemoguća. Snaga, koja je dosudjena, da te prilike iskoristi, jeste povesna klasa, stvorena, organizovana, uvežavana i učvršćena po kapitalizmu. Ta klasa je — proletarijat. — N. Lenin.

Venera

Mi smo tako navajeni misliti, da niti ne venio, da ima naša zemlja sestre, nego im je Venera zvezda.

Zvezda Venera in zemlja sta si tako podobni druga drugi, da ako bi ju mogel spraviti u neposredno bližino, bi ju teško razložiti. Edina razlika je ta, da je zemlja nekoliko veća. Prerez zemlje meri 7.701,6 milja, dočim meri prerez Venera 7.701 milja. Ako bi sel zemljani na Veneru, bi najbrže teško razložili, ali biva na zemlji ali na Veneri, kar se tiče veličnosti.

Venera je bliže solncea kot naša zemlja. Pot, katero napravi zemlja okrog solncea, je podobna elipsi in je oddaljena od solncea 91 do 93 milijonov milja; pot Venera okrog solncea ima domalega oblika kroga in je oddaljena od solncea 70 milijonov milja. Ker je Venera bliže solncea kot zemlja, je vsled tega klima na Veneri veliko miješja, kot pa na zemlji. Na zemlji imamo tri vrste klime, mrzlo, gorlo in vroče. Ta klima bo pa po izjavi geologov kmalo izginila. Normalna klima zemlje bi bila zmerno topla in sicer po celi zemlji od ravnika do tečajev. — Klima na Veneri je pa tropično vroča, njeno ozračje je nasičeno s soparo in deževni nalivi so pogosti.

Nam ni mogoče videti površja Venera. Na Veneri so hribovja, ki so za zavita v gosto meglo. Pri pogledu skozi teleskop (daljnogled) je opaziti Venero zavito v vid jemajočo belo kopreno. To je posledica oblakov, ki zakrivajo površje Venera.

Marsiko misli, da zvezdogledi prečujo čelo noči pri teleskopu in ogledujejo zvezde. Toda ni tako. Venero je sploh ne mogoče opazovati ponoči skozi teleskop; kajti svetloba, katero oddaja Venera ponoči, ki jo toliko uplavlja na oči skozi teleskop, da bi sploh ne bilo mogoče gledati. Najlepši pogled na Venero je opoldan, kadar je ozračje jasno in čisto. Pogled podnevi na Venero je krasen, bolj kot ponoči na katero drugo zvezdo.

Do zadnjega časa je bilo zelo težko slikati Venero, toda pred kratkim se je posrečilo ameriškomu zvezdovodcu Alfredu Rordamu fotografirati ta planet. Zapreke pri slikanju Venero so bile te, da je zvezda tako blizu solncea. Steherni klor se bavi s slikanjem, ve, da je slika zelo nejasna, ako pada solnce na fotografirski aparat. Rordame je pa pripravil steklene leče, ki so bile neobčutljive za mdelno svetlobo prihajajočo z neba, občutljive pa za svetlobo Venera.

Rordamova fotografija je ušla vrhove visokih gor, ki širle iz megle kakor otoki iz morja. To je prvi dokaz visokega gorovja na planetu Veneri.

Tuberkuloza kapitalizma

Kad proletarijat nije bio sposoban da preuzme upravu, a kapitalistička klasa nije više sposobna da promiče proizvodnju, morao je da se ustanovi neke vrste «činovnički kabinet». Moderno društvo ne može da opstoji bez krupne proizvodnje, pa kad ni jedna klasa nije bila u stanju da vodi i razvije tu krupnu proizvodnju, morao je da se stvori taj privremeni režim. Dabogme, u njemu su dve protivničke klase — proletarijat i kapitalistička klasa — «svima silama bore za prevlast, jer ovako ni jedna ni druga klasa ne može za dugo. Kapitalizmu se očajno bore već zato što nipošto neće da podeljuju, kao i proletari, a hrabri ih u borbi i ta okolnost što su u privremenom režimu ostali isti kapitalistički ljudi na upravi, doduše nemoci, bez snage da upravljaju (po svojoj), onako kao činovnici. Ti ljudi ostadoše, iako nemoci, samo zato što drugih ne bese. A pošto su to baš sami kapitalisti i njihove slugе, oni se uzdaju da će polako ipak učvrstiti kapitalizam. Ta nada ih čini očajno besniima kakvi su.

A kako stvar stoji u zbilji? Kriza se sastoji u tome što konkurencija među velikim kapitalističkim grupama ne dozvoljava dalji razvoj društvenstva, pa ni opstanak samog kapitalizma. Valjalo je sačuvati protivnika i osloboditi se konkurencije. I zbilja, jedna grupa je u ratu pobedila, a druga je bila pobedjena. Ali sad pobednici nisu mogli da misle proizvodnju savladanog protivnika, jer on mora da plaća oštećenje. To jest, za kapitaliste je i rat jedan «posao», produžeci, oni u njega ulažu kapital, pa moraju i da ga naknada uz dobar profit. Takav je duh kapitala, to mu je narav i kad ne bi tako činio, ne bi bio kapitalom.

Dakle, industrija je ostala sva, istrosena, ali ipak ostala. Pobedjeni moraju da oduju velik deo svih proizvoda pobeđiocima buda. Zato je vrednost novca pobedjenih, a i drugih slabih država neobično pala. Kao posledica toga, došlo je gubitak tržišta za industriju zemlja sa visokom valutom, pošto slabi ne mogu da kupuju njihove proizvode; pobedjeni moraju da oduju mnoge proizvode buda — i ostaje im malo za prodaju, dakle — i ne treba im veliko tržište; industrijski slabo razvijene zemlje ostaju bez do-

veljne količine industrijskih proizvoda (na jednu stranu nema, a na drugu stranu ne mogu da plate). To znači da kapitali pobedjenih zemalja u mnogo plodomoran, pošto mora buda da oduje deo deo proizvoda u zemljama jake valute, usled pomanjkanja tržišta se zatvaraju tvornice, opet kapital neplodan; u slabo razvijenim zemljama je pomanjkanje industrije i kapitala i ako se naglo na razvije, mladi kapitalizam ne bi mogao ni da se održi.

Zato — kapitalisti moraju da se služe bezobzirnim terorom u svima zemljama. U industrijalnim zemljama slabe valute (pobedjene), bez terora kapitalistički proizvodnja ne bi mogla da opstoji, radništvo se mora u tolikoj meri otpinjati trud da se svi troškovi oko proizvodnje (celokupni) i profit izbiju iz onog malo robe što je za prodaju. U industrijalnim zemljama visoke valute bez terora ne bi mogla da opstoji kapitali proizvodnja, jer se bez njega ne bi moglo snižavati nadnice radi uspešne konkurencije sa zemljama niže valute, niti bi moglo da se «utišaju» gladne mase nezaposlenih radnika. U slabo razvijenim zemljama se kapital ne može održati, ako se ne razvija izvanrednom brzinom (na pr. Jugoslavija), a da se kapital godišnje podvostručava, mora se radništvo baciti u životinjski položaj, — što opet ne može da uspe bez strašnog terora.

Pritušiti kapital pobedjenih zemalja teži u druge države, da se oslobodi danka. Neplodni kapital zemalja sa visokom valutom traži da se spase i nalazi plodno polje u slabo razvijenim zemljama sa jeftinom radnom snagom. I rekao bi čovek da je sve lepo. U zaostalim zemljama dobra konjunktura i kapital se akumulira (zgrće), razvija se naglo mlada industrija. Pasivni kapitali industrijskih zemalja nalaze utočište.

Ali u tom leži protivnost koju kapital nosi u sebi, u tom je njegova tuberkuloza, koja će ga dovesti u grob. Istina, pasivni kapital imperialističkih zemalja nalazi plodno tlo i momentano koristi posredniku, ali on razvija novu industriju u novom kraju, te domaćoj svojoj industriji otima još više tržišta, — dakle pravi još više kapitala u pasivnu. Dakle, kriza se time ne ublažava. Ali se produkuje u toliko to se klase suprotnosti još više zaoštravaju. S jedne strane rapidno raste broj proletara i koncentriše se u novopostavljenoj industriji, a uslovi za život mu se ne poboljšavaju. S druge strane, što više se razvija industrija u «mladim» zemljama, raste besposlica u starijima. I na jednoj i na drugoj strani se neobičnom brzinom obavlja klasna diferencijacija, a položaj radnih masa, kao i kapitala, stalno se pogoršava. Ako do eksplozije ne dođe ranije, doći će svakako u sukob «mladih i starih imperializama, a ni to nije daleko.

Tuberkuloza kapitalizma je baš u tome što ga svaka njegova akcija upliće kao pile u kućine i «spasavajući» se — on sam srija u propast.

Komunizam i crkva

Stanovište komunizma prema religiji se provadja u život po prvi put u borbi između ruske sovjetske republike i pravoslavne ruske ili grčko-pravoslavne crkve.

Ova borba je postala općenito poznata, a uzvitala je veliku praćinu i silne spore, usljed zapljene crkvenih dobara, da se na taj način pomogne gladujućima kraj Volge.

Sovjetski plan u prilog zapljene crkvenih dragulja i drugih vrednosti bio je odobren po nadbiskupu Jevdokimu iz Nizjeg Novgoroda, dok se je tom planu protivio odupor patriarha Tihon.

Ova se podela izražava u sporu, koji se vodi danas u Rusiji između reformatora i konzervativaca, ili kako se još veli — između crvenog svećenstva i crnog svećenstva.

Reformisti ili crveni svećenici, prozvani po svojim protivnicima još i «sovjetsko svećenstvo», poprimili su za svoj pokret ime — «Živuća crkva». Jedan od njihovih postupaka bijaše, što su ukinuli sve zapreke, gledom na žensku biskupa i opata, nadajući se, da će na taj način dovesti svećenstvo bliže masama.

Nedavno se je održao zbor «Živuće crkve» u Moskvi sa 150 zastupnika iz 38 od svih 50 crkvenih pokrajina (gubernija), u koje je podeljena savremena Rusija.

Taj zbor je prihvatio rezolucije, u kojima odobrava revoluciju i sovjetsku vladu, koju on priznaje kao vladu Rusije. On sada ide za tim, da staru ili «crnu» zameni novom crkvom.

Komunizam je za potpunou podelu crkve od države. Uska veza između crkva i pravoslavne ruske crkve je učelnika osobito teškom ove podelu, koja je nastala kao rezultat ruske revolucije.

S druge strane, komunizam drži, da mora biti zajamčena sloboda mišljenja. Odatle nastaje ošvedina istina, da je religija privatna stvar.

To ne znači, da se komunisti neće boriti protiv religije slobodom dokazivanja. To znači, da država neće potpomagati nikakovu crkvenu organizaciju.

Tinka se je nasmehnula. «Za zmirom bo ostala!» «In da nikoli ne mine ta večer, da boš pred menoj zmirom, kakor si zdaj in da bo zmirom tvoja roka v moji, kakor je zdaj!» «Zmirom!»

Neodoljiv in plah je bil njen glas, v njenem srcu pa je bilo upanje tako kakor v njegovem.

Zakaj to je bilo spomladi. Veliko je bilo njegovo upanje in zmirom večje, ko je čutil v svojem srcu nje no plaho, polaupno vero, ki je ni slišal iz njenih besed.

«Glej, Tinka, saj ti si moje trdno upanje! Nisiar si ne morem dati, ti si mi dala vse! Jaz sem bil siromak, ves ubožen in nesrečen, predno sem te ugledal. Zdaj sem bogat! — Saj ne veš, Tinka, saj ti nič ne veš, kako žalostno je moj življenje, kako nizko in siromašno v teh velikih sobah! In ni treba, da bi ti povedal! Oskrnili bi te in razžalili! Tinka, kakar pojdeva od tod, ne bom jaz tebe rošil, ne te vodil v radost in svobodo, — Tinka, ti boš vodila mene!»

Ki je videla žalost v njegovih očeh, je približala svoj obraz njegovemu in skoro so se doteknile lica, doteknile, so se ustnice.

«Kajnor pojdes!» «S tabo, Tinka!» «S tabo!» To je bilo spomladi. Vse to je bilo spomladi, ko, so rože evale in je smelo v parku z njeno listje.

(Nadaljevanje prihodnjice)

Program ruskih komunista u tom pogledu je preveden u celot radničkoj republiki, a svećenici svili vera su lišeni svake državne pomoći.

Radna klasa i njena stranka vodi borbu ne samo za ekonomsko oslobodenje, nego isto tako i za doševnu slobodu radnih masa.

Ekonomsko oslobodenje će biti postignuto tim lakše, što se pre radnički mozak bude oistio od smuća, kojim su ga napunili njihovi izrabljivači. Mi smo višje puta ukazivali na to, kako vladajuća klasa kontrolira dnu radnika kroz kontrolu stampe, propovedaonice i škole.

Kultura za bogate mukiaše, duševna podložnost za radne mase to su ratne lozinkie profitoria.

Kultura za sve, oslobodenje duha od jarma kapitala: to je geslo stranke radne klase, radničke stranke, stranke komunista.

Svet će promatrati, kako Sovjetska Rusija rešava taj problem, promatrati istim dubokim zanimanjem, kojim se gleda i na razvoj svakog drugog nastojanja s njene strane.

RAZNO

KAKO SE VALUJEMO STRELE? — Kadar je med bliskom in gromom večji presledek, tedaj so strelenosti oblaki se daleč. Velika pa je nevarnost, kadar ni med bliskom in gromom nobenega presledka. Kadar ste ob takem času na prostem, je najbolje, če se vohote na tla, toda ne v bližini kakoga jarka. Če ste v gozdu, ne pojditte nikdar pod hrast ali pa pod najvišje drevje, ampak vedno le

Pravi komunist hoče vedeti, kako se presojajo svetovni dogodki s komunističnega stališa in s trezno pametjo. To mu pove „Delo“.

Pravi komunist hoče do dna spoznati razmerje med delom in kapitalom.

To mu olajšuje „Delo“.

Pravi komunist hoče spoznati težave in uspehe delavskega gibanja.

Na tej poti ga spremlja „Delo“.

„Delo“ se nahaja v razprodaji v TRSTU

- (Mesto)
- V. Broletto 181
 - V. Cologna 6
 - Corso Garibaldi 2
 - V. Giulia 508
 - Piazza Garibaldi 7
 - V. Industria 16
 - Largo Pestalozzi 1
 - V. Molin a vento 48
 - V. Miramar 1
 - V. Roma 17
 - V. del Rivo 44
 - Piazza S. Lucia
 - V. Sette Fontane 14
 - V. S. Marco 26
 - Sv. Andrej (kolodvor)
 - V. Scalinata 3
 - V. Spiru Vidyas 4
 - V. della Tesa 196
 - V. Udine 29

Predmestje in okolica

- Bartholomej, Delavske zadruge
- Greta 8
- Opština: Ana Daneu.
- Rešani 8
- Sv. Ivan 556
- Sv. Marija Magdalena. Delav. zadruge
- Skodenj, Delavske zadruge
- Vrlela 556
- (Kjer ni posebne pripombe ali razprodajalnice „Dela“ tobakarne ali razprodajalnice časopisov.)

V Gorici

- Molesini Vitt. V. Teatro 5
- Molesini Jos. V. Carducci
- Scemina Jos. V. Rastello
- Hovanschi Rosalia, V. Pellico
- Guadagni Jos. Corso V. E. 60
- Piccoli Bruno, V. Cipressi 2
- Maz August. V. Seminario 2
- Bressan August. V. Mameli 2
- Bregant Maria, Viale XX. Settembre 9

Socialna Matica „LJUDSKEGA ODR“ v Trstu

Komunistični koledar

uredil ing. D. Gustinčič

Komunistični koledar je v razprodaji v Trstu: **Knjigarna J. Štoka**, inseratni oddelek „**Lavoratore**“ ul. Maiolica 12 in ob večerih v **Delavski zbornici**; v Gorici v Del. zbornici; na deželi pri vsih podružnicah L. O. in Kom. sekcijah.

Knjiga je znanstvene in poučne vsebine in jo bi moral imeti vsak proletarec, bodisi kmet ali delavec, ker mu bo mnogo koristila in ga o marsikom poučila.

Vsebina Komunističnega koledarja je sledeča:

Internacionala (delavska himna). — Koledar za navadno leto 1922. — Mere in teže. — **Ga** Pogovor pod lipo. — O Sovetu. — **Anin**: Proletarske internacionala. A. Prva internacionala. B. Druga internacionala. C. Tretja internacionala: I. kongres Komunistične internacionala: a) Poziv Rusije. b) Delo kongresa: 1. Smernice Kom. internacionala. 2. O buržoazni demokraciji in diktaturi proletariata. 3. Manifest na proletariatu vsega sveta. II. kongres Kom. internacionala: 1. Pogovori za vstop v Komunistično internacionalo. 2. Nacionalno in kolektivno vprašanje. 3. Kdaj in pod kakšnimi pogoji se smejo v članjavati Soveti. III. kongres Kom. internacionala: Teze o svetovnem položaju. 2. Taktika Komunistične internacionala. — **Pertot Jože**: Pola mladine. — **PROLETULT. Alojzij Hreščak**: Sola in vzgoja v Sovetski Rusiji. — **N. Buharin** in **E. Preobraženskij**: Sola in komunizem. — **GOSPODARSTVO** ing. **D. Gustinčič**: I. Pojava in bistvo združništva. II. Uloga združništva v proletarskem gibanju. III. Oblike združništva. I. Denarne zadruge. 2. Konsumne zadruge. 3. Obrtne ali produktivne zadruge. 4. Poljedelske zadruge. — **IV. Združništvo in politika.** — **Ing. D. Gustinčič**: I. Hranjenje rastlin in gnojila. II. Zakon najmanjše količine ali zakon minimuma. III. Potrebna količina posameznih gnojil. IV. Glavna umetna gnojila in njihova uporaba. V. Splošne pripombe. — **Rečnik** slovenačko-srbohrvat razlika.

Cena 5 Lir, po pošti Lir 5.50

Kdor želi imeti koledar zase ali v razprodajo naj se obrne na vodstvo Ljudskega odra.

Komunistični koledar je knjiga, ki ima trajno vrednost.

Delavski narod! Nabavi si to knjigo, čitaj jo, razširjaj jo!